

VÆR VARSOM

Forebygging av grenseoverskridelser i terapeutiske relasjoner
- noen påminnelser for oss som behandler pasienter med rusproblemer

Behandling av pasienter, særlig sårbare grupper som rusmiddelavhengige, kan føre med seg situasjoner der de etiske grenselinjene blir utydelige og kan passeres uten at varselklokkene ringer. Vi har derfor laget en Vær Varsom-plakat med noen eksempler på områder der en bør passe ekstra godt på. Vi understreker at det ikke nødvendigvis er feil å bevege seg «i grenseland» mellom det private og profesjonelle, noen ganger kan det til og med være til det beste for pasienten. Man skal imidlertid alltid være på vakt og ikke være alene om vurderingen.

Etiske retningslinjer for leger

[Etiske retningslinjer for leger](#) ble vedtatt i 1961, sist oppdatert 2021.

Etiske prinsipper for psykologer

[Etiske prinsipper for nordiske psykologer](#) ble vedtatt av Psykologforeningens landsmøte i 1998.

Generelt

- A) **Din rolle som behandler.** Behandleren skal tilby pasienten en trygg og faglig optimal relasjon uavhengig av religiøs eller politisk ståsted. Relasjonen mellom behandler og pasient har stor betydning for resultatet av samtaleterapi og annen behandling.
- B) **Kvaliteten på relasjonen.** Relasjonen mellom behandler og pasient skal være preget av integritet, uavhengighet, åpenhet og troverdighet. Dette innebærer at behandleren skal unngå å komme i økonomiske eller moralske bindinger til pasienten eller noen i pasientens nettverk.
- C) **Juridiske rettigheter og rammer.** Relasjonen mellom behandler og pasient er hovedsakelig regulert av lov om helsepersonell, spesialisthelsetjenesteloven og pasientrettighetsloven. Alle behandlere skal kjenne til og følge dette lovverket. Taushetsplikt og informasjonsplikt skal overholdes nøye.

Vær varsom

1. Om du blir fristet til å dele private erfaringer, opplysninger om din egen familie eller andre private relasjoner.
2. Om du opplever at relasjonen til pasienten blir seksualisert eller for intim (f.eks. kroppskontakt, komplimenter, urimelige ønsker om fysisk undersøkelse), eller om det oppstår beundring, tiltrekning eller forelskelse som du er usikker på om du håndterer riktig
3. Om du blir fristet til å ta stilling til eller kommentere på utenforliggende relasjoner; pasientens familie eller samarbeidspartnere i behandlingen.
4. Om det oppstår kontakt utenom behandler-arenaen – som f.eks. ønske om deltakelse i begravelser og bryllup, venneforespørslar på sosiale medier.
5. Om det blir aktuelt å gi eller motta lån eller gaver, gjennomføre kjøp eller salg av tjenester eller gjenstander, eller inngå andre avtaler som omfatter næringsvirksomhet.
6. Om du får spørsmål om å utarbeide attester der du blir bedt om eller blir fristet til å utelate, endre eller tilpasse viktig informasjon for å hjelpe pasienten heller enn å være nøytral.
7. Om du blir fristet til å gjøre unntak fra journalføringsplikt, meldeplikt til barnevern, statsforvalter eller andre offentlige myndigheter.
8. Om pasienten oppleves appellerende, presser eller truer deg eller på annen måte opptrer provoserende.
9. Om det oppstår situasjoner der det er aktuelt å gi sanksjoner (f.eks. utskrivelse fra institusjon). Dette kan gjelde situasjoner der pasienten har brutt viktige vilkår for behandling. Det kan også gjelde når medpasienter eller noen blant personalet er provosert av pasientens atferd.
10. Om det i kontakt med pårørende eller andre i pasientens nettverk oppstår ønsker om å dele informasjon eller gjøre avtaler uten å involvere pasienten. Flere av de ovennevnte situasjonene (1-9) kan også oppstå direkte i relasjon til pårørende eller andre i nettverket.

Disse situasjonene vil altså ikke nødvendigvis innebære grenseoverskridelser i juridisk forstand eller brudd på etiske retningslinjer/prinsipper. Det avgjørende er at vi er oppmerksomme på faren for at feil kan oppstå.

Hvis det likevel oppstår tvil eller problemer, søk råd og veiledning hos en kollega eller en annen person du stoler på. Ta gjerne kontakt med nærmeste leder hvis du ikke arbeider i privat praksis.

Den beste forebyggingen er å dele dilemma og tvil - ikke sitt med slike vanskeligheter alene!